

Силабус курсу
Екологічна філософія і екогуманізм

Освітній ступінь – *магістр*
Галузь знань *03 Гуманітарні науки*
Спеціальність *033 Філософія*
Освітньо-професійна програма *Філософія*
Кількість кредитів – 4
Рік підготовки, семестр – 1 рік, 1 семестр
Компонент освітньої програми: *вибірковий*

Дні занять:
Консультації:

Мова викладання: *українська*

Керівник курсу
канд. філос. наук Матвієнко Оксана Іванівна
Контактна інформація: oxana.matviyenko@uzhnu.edu.ua

Опис дисципліни

Подолання екологічної кризи залежить від трансформації способу буття людей. Проблеми екогуманізму, екології, екополітики, біоетики складають значну частину нових перспективних напрямків досліджень – глобалістики та практичної філософії. Відповіді на питання, які стоять перед екологічною філософією, стосуються кожного члена суспільства. Від нинішнього покоління залежить науковий і філософський пошук нових засад діяльності людини в природі, відповідальність за збереження довкілля.

Молоді спеціалісти повинні свідомо оцінювати всі багатосторонні зв'язки між природою, суспільством і людиною, враховувати і прогнозувати віддалені наслідки їх порушення. Вивчення курсу дозволить застосовувати набуті еколого-гуманістичні знання в майбутній професійній діяльності, роботі з інформацією про стан екологічної безпеки, сприятиме вихованню соціально-екологічної культури та поведінки кожного члена суспільства, усвідомленій участі в прийнятті та реалізації рішень щодо впливу на довкілля і запобігання його можливих негативних наслідків.

Метою вивчення навчальної дисципліни «**Екологічна філософія і екогуманізм**» є підвищення екологічної грамотності та формування екологічної свідомості й екологічного мислення здобувачів, втілення системних уявлень про тісні зв'язки в системі відношень “людина-світ” у діяльність майбутніх спеціалістів.

Навчальний контент

	Теми	Результати навчання
	<i>Змістовий модуль 1. Людина і природа: філософсько-екологічний</i>	

	<i>вимір.</i>	
1	ТЕМА 1. Основні методологічні аспекти екологічної філософії та екогуманізму.	Сформувати комплексне уявлення про предмет , завдання, проблематику та основні поняття екологічної філософії і екогуманізму; об'єкт, методи і основні етапи розвитку дисципліни; Екологічна філософія та екогуманізм як наука її роль у сучасному суспільстві.
	ТЕМА 2. Взаємодія суспільства та природи в їхньому історичному розвитку.	З'ясувати особливості взаємодії суспільства та природи в сучасних умовах. Принципи взаємодії суспільства та природи. Роль філософії у структурі сучасного знання. Науково-філософський аспект проблеми взаємодії суспільства і природи. В.Вернадський і його уявлення про науковий світогляд. Екологізація наукового знання як форма синтезу результатів досліджень. Принцип соціально-історичного еволюціонізму. Концепція природознавчого космізму.
3	ТЕМА 3. Природа як об'єкт пізнання. Відношення „Людина – природа” та його форми.	Розуміти сутність діалектики пізнавального освоєння природи. Емпіричне, теоретичне і методичне як основні щаблі пізнавального освоєння природи. З'ясувати форми пізнання природи. Практичне відношення людини до природи та його риси. Теоретичне (пізнавальне) відношення людини до природи та його риси. Людина як об'єкт досліджень, об'єкт пізнання і самопізнання. Людина як об'єкт дослідження і як засіб управління й суб'єкт діяльності. Діяльнісний підхід. Історичні етапи розвитку взаємин людини та природи.
4	ТЕМА 4. Проблема майбутнього системи «суспільство-природа» в теоріях суспільного розвитку.	Сформувати комплексне уявлення про природу як сукупність об'єктивних умов існування людства. Людство і середовище його існування. Довкілля природне і антропне. Роль природного довкілля у формуванні етносу. Проблема екологічного етногенезу у філософії (Л.М.Гумільов, Л.І. Мечников). Футурологічні концепції екологічного напрямку. Російський космізм. Екологічний контекст фундаментальних проблем людства. Актуальність формування екологічної компетентності, екологічної свідомості людини XXI століття.
5	ТЕМА 5. Природа як цінність. Етичні засади ставлення людини до природи.	Знати специфіку екологічної і глобальної етики. Біологічна етика в системі практичної філософії. Принципи нового гуманізму”(А. Печчеї). “Благоговіння перед

		життям” (А.Швейцер). Погляди Р.Атфілда, М.О.Бердяєва, Е.Калленбаха, Д.Чираса, Б.Коммонера, А.Гора та ін. Олдо Леопольд: концепція етики Землі . «Біосферна етика» Ф.Я.Шипунова. Справедливість як рівність поколінь (Дж.Ролз).Моральний аспект взаємовідносин людини і природи. Природа як цінність. Антропоцентризм та біоцентризм. Моральнісне ставлення до природного світу як визначний фактор розвинутої екологічної свідомості. Термін “біологічна етика”.
6	ТЕМА 6. Філософсько-світоглядні аспекти екологічної свідомості, виховання і культури.	З’ясувати і розуміти роль екологічної освіти та виховання. Концептуальні засади сучасного екологізму. Принципи екологічної освіти та виховання. Екологічна філософія. Екологічна свідомість та екологічна культура. Значення і роль екологічної компоненти в загальноосвітнянській процес. Завдання екологічної освіти. Екологізація освіти. Формування екологічної свідомості. Нова екологічна парадигма. Антропоморфна специфіка екологічного знання Нове бачення сутності пізнавального процесу. Актуалізація концепції “живого знання”, “нового натуралізму”, герменевтичного протиставлення знання й розуміння.
	Змістовий модуль 2. Історико-філософські концепції сприйняття людиною природи та проблема вирішення екологічних проблем на сучасному етапі	
7	ТЕМА 7. Концепція ноосфери та її сучасний розвиток.	Розкрити сутність вчення В.І.Вернадського про біосферу. Антропогенний вплив на біосферу. Єдність живого і довкілля як онтологічна засада вчення про біосферу. Роль живої речовини у формуванні біосфери. Походження й еволюція біосфери. Людська діяльність як геологічна сила і чинник екологічних проблем. Тейяр де Шарден “Феномен людини”. Ноосфера як “мисляча оболонка Землі”. Концепція ноосфери та її сучасний розвиток. В.І.Вернадський, М.М. Моїсеєв, А.Л. Янішин, М.Ф. Реймерс про ноосферу.
8	ТЕМА 8. Антропоцентризм і біоцентризм.	Сформувати комплексне уявлення про антропоцентризм (людиноцентризм) як фундаментальний світоглядний орієнтир

		<p>людського роду, переконання, що саме людина є центром і вищою метою світобудови. Всесвіт створений саме для людини і всі його фрагменти й процеси налаштовані для задоволення її потреб. Людство перед альтернативою: змінитися чи зникнути. Людина та ідея споживання та володіння. Біоцентризм як сприйняття усіх живих істот, усіх фрагментів системи Земля як таких, що мають цінність самі по собі незалежно від людських інтересів.</p>
9	<p>ТЕМА 9. Екоцентризм, натуралізм і етика живого.</p>	<p>Сформувати комплексне уявлення про планету не як сировинну комору, а живе утворення. Натуралізм і екологічна культура. О. Леопольд — основоположник екоцентризму. О. Леопольд про необхідність поширення морально-екологічних принципів від окремих живих істот до екосистем. Етика живого як різновид натуралістичного фундаментального напрямку. Виведення морального контексту з ідеї боротьби зі смертю.</p>
	<p>ТЕМА 10. Екологічна криза та шляхи її подолання.</p>	<p>З'ясувати і розкрити соціокультурні аспекти екологічної кризи. Філософія екологічної кризи. Причини розвитку екологічної кризи. Релігійні та культурні причини екологічної кризи. Феномен природокористування та екологічна свідомість. Правові засади природокористування. Наукова та суспільна діяльність Римського клубу. А. Печчеї про шляхи вирішення глобальних проблем. Інвайронменталізм. Реформістський екологічний рух. Біореіоналізм як напрям радикального екологізму. Розвиток тенденцій глобальної екологічної політики та політики розвитку. Проблеми суспільної моралі.</p>
11	<p>ТЕМА 11. Місце екологічних проблем серед глобальних проблем людства.</p>	<p>Розкрити специфіку поняття та визначення глобальних проблем. Класифікація глобальних проблем. Глобальні проблеми людства. К. Лоренц про глобальні проблеми людства. Вплив глобалізації на процес формування еко-майбутнього. Екологічний тероризм. Біосферне мислення і його роль у вирішенні глобальних проблем. Трансформування світу в контексті культурної революції. Духовні цінності в стратегії розвитку сучасної цивілізації. Вихід людства на нову екологічну філософію (нову натурфілософію). Концептуальні засади сучасного екологізму.</p>

	<i>Стратегія екорозвитку суспільства. Національний шлях до еколого-збалансованого розвитку.</i>
ТЕМА 12. <i>Духовне відродження і моральне очищення як основні фактори гармонізації людини з природою та виходу людства з екологічної кризи.</i>	<i>З'ясувати актуальність духовного відродження загальнолюдських цінностей. Через моральне очищення — до гармонізації людини з навколишнім середовищем. Морально-естетичний світогляд. Актуальність питань екологічної культури та освіти на сучасному етапі. Загострення глобальної кризи цивілізації у зв'язку з падінням моральності і духовності людини. Глобальна конверсія свідомості людства як основна задача екологічної філософії. Завдання формування нової науково-філософської моральності. Формування екологічного світогляду. Зміна ідеології як важливий процес, необхідний для виживання цивілізації.</i>

Формування програмних компетентностей

Індекс в матриці ОП	Програмні компетентності
ЗК1	Вміння виявляти, окреслювати та вирішувати проблеми, що передбачає здатність як до нестандартного розв'язання задач, так і до розв'язання нетипових задач.
ЗК3	Здатність генерувати нові ідеї (креативність), що передбачає самостійність міркувань та умовиводів, навички інтелектуального пошуку, залучення нестандартних смислів, зокрема з іншої предметної області.
ЗК4	Здатність бути критичним і самокритичним.
ЗК6	Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей діяльності), що передбачає вміння аргументовано викласти власну експертну позицію, володіння формами публічного мовлення, засобами та стратегіями інтелектуальної полеміки.
ЗК7	Здатність працювати в команді, що передбачає здатність до міжособистісної комунікації, емоційної стабільності, а також вміння долати комунікаційні напруження та конфліктні ситуації.
ФК1	Знання теоретичних основ філософської науки і суміжних галузей гуманітаристики та суспільних наук.
ФК2	Володіння спеціалізованими знаннями в межах певної філософської проблематики, системну обізнаність з відповідною спеціальною літературою.
ФК3	Навички фахового сприйняття результатів історико-філософського аналізу та інтерпретації творів, ідей і процесів філософської традиції та використання історико-філософської спадщини в осмисленні та

	розв'язанні власних дослідницьких проблем.
ФК5	Розуміння зв'язків спеціалізації не лише з іншими напрямками філософського дискурсу, а й з різними інтелектуальними й гуманітарними практиками.
ФК6	Навички застосування аналітичного методу в оцінці сучасних суспільних процесів.
ФК7	Навички критичної роботи з текстами, знання принципів та закономірностей їх інтерпретації, опанування методологією герменевтики.
ФК10	Вміння розробляти соціально-гуманітарні проекти на основі використання спеціальних філософських методів.
ФК14	Здатність фахово прогнозувати розвиток процесів у соціально-гуманітарних сферах з урахуванням регіонального фактору.

Літературні джерела

1. Булатов М.А. Немецкая класическая философия. В 2-х частях. Часть 11. Гегель. Фейербах. – К.: Стило, 2006. – С.251 – 275. с.
2. Булатов М.А. Немецкая класическая философия. Часть 1. Кант. Фихте. Шелинг. С. 43-54, 284 -302.
3. Василь Лисий. Гегель та проблема розуміння діалектики як синтезу теоретичного і практичного // Вісник Львівського університету. Серія : Філософські науки. 2003. Вип..5. – С. 9 -16, 122-126.
4. Гегель. Энциклопедия философских наук. Т.2. Философия природы. – М.: Мысль, 1975. – С. 7 -23.
5. Гор А. Земля у рівнозві. Екологія і людський дух. К.6 Інтелсфера, 2001. – С.267
6. Гречко Т.К., Лісовський С.А. , Романюк С.А. , Руденко Л.Г. Публічне управління в забезпеченні сталого (збалансованого) розвитку: [навч. Посіб]/ Т.К.Гречко, С.А. Лісовський, С.А. Романюк, Л.Г. Руденко. – Херсон: Грін Д.С., 2015. – 264 с.
7. Дронова О.Л. Екологічна безпека. Фактори ризику техногенних надзвичайних ситуацій в Україні. / Інститут географії НАН України/ К.»Академперіодика»,2011 – 270с.
8. Кляйн Наомі Змінюється все. Капіталізм проти клімату / Пер. з англійської Дмитра Кожедуба. – К.: Наш Формат, 2016. – 480с.
9. Людмила Рижак. Філософія як рефлексія духу. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2009. – 640с.
10. Марушевський Г.Б. Етика Збалансованого розвитку: Монографія. – Центр екологічної освіти та інформації, 2008. – 440с.
11. Причепій Е.М., Черній А.М. Філософія: Підручник. – К. Академвидав, 2008. – С. 9-12
12. Семенюк Е.П. Екологізація суспільства: соціальна роль та моделювання [Текст] : моногр. / Е.П. Семенюк, Т.В.Олянишен, В.М. Сеньківський, О.В. Мельников,

Я.В. Котляревський ; МОН молодьспорту України. Нац. Лісотех. Ун-т України – Львів: Укр. Акдем друкарства, 2012. – 460 с.

13. Семенюк Е.П. Програма і плани семінарських занять з курсу « Філософські засади сталого розвитку. Львів ЛНУ -2000
14. Феномен соціоприродних систем. Світоглядно-методичні нариси. Монографія. – К. 6, 2009. – 284 с.
15. Філософський енциклопедичний словник. К.: Абрис, 2002. С.410, 569- 570

Засоби діагностики та критерії оцінювання результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є: поточний, проміжний (модульний) та підсумковий види контролю.

Формами поточного контролю є: стандартизовані тести, реферат, доповідь з презентацією.

Форма модульного контролю: контрольна робота.

Форма підсумкового семестрового контролю: залік

Для оцінювання знань здобувачів будуть використані наступні групи методів контролю:

1.Методи усного контролю (відповідь здобувача на окреме питання теми у індивідуальній та фронтальній формах; бесіда під час роз'яснення проблемного питання; захист презентації або проєктів).

2. Письмовий контроль (виконання тестових завдань та індивідуальної роботи; поточна контрольна робота, модульна контрольна робота.

Поточний контроль – здійснюється для всіх видів аудиторних занять під час їх проведення. Метою поточного контролю є визначення рівня досягнень дисциплінарних результатів навчання здобувача за певним розділом (темою) робочої програми дисципліни, практичними заняттями, самостійною роботою;

Проміжний (модульний) контроль має на меті оцінювання знань, умінь та практичних навичок здобувача, набутих під час засвоєння теоретичного і практичного матеріалу після вивчення логічно завершеної частини навчальної дисципліни;

Підсумковий контроль передбачає комплексне оцінювання рівня сформованості результатів навчання з дисципліни.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: стандартизовані тести,реферат, доповідь з презентацією. Кожен вид навчальної роботи здобувача оцінюється певною кількістю балів відповідно до

наведених у навчальній програмі основних критеріїв. Сумарна кількість балів за кожен вид навчальної діяльності наведена в таблиці 1.

Оцінюються:

- усні відповіді на семінарських заняттях;
- активність у дискусіях, вміння аргументувати власну позицію;
- виконання практичних завдань;
- контрольні тестування;
- підготовка рефератів та їх захист;
- підготовка усних доповідей;
- підготовка презентації та її захист.

Кількісна оцінка певного поточного контролю за конкретним видом навчального заняття визначається як сума балів за окремі види навчальної роботи. Максимальна кількість балів, яку може отримати здобувач за результатами поточного контролю протягом одного модуля – 50.

Форма модульного контролю: контрольна робота. Передбачає розкриття теоретичних питань і розв'язування тестів. Кожне завдання модульної контрольної роботи (2 теоретичні і 30 тестових завдань) оцінюється окремо. Загальна оцінка розраховується як сума оцінок: теоретична частина – 20 балів (по 10 балів кожне теоретичне питання); тестові завдання оцінюються в 30 балів – по 1 бал за кожний тест (разом за контрольну – 50 балів). Підсумкова оцінка за кожний модуль складається із суми балів за поточне оцінювання і результату модульної контрольної роботи (максимальна оцінка – 100 балів).

Форма підсумкового семестрового контролю: залік

Результат залікового контролю визначається як середньоарифметичне значення двох модулів. Якщо здобувач погоджується з набраною кількістю балів, ця оцінка може бути виставлена в залікову відомість. Якщо здобувач не отримав достатньої кількості балів (менше 60) або не погоджується з підсумковою оцінкою, то він складає іспит у формі письмової роботи. Максимальна оцінка за письмову роботу на іспиті – 100 балів.

Модульний контроль складається з поточного контролю та модульного контрольного оцінювання. Упродовж семестру проводяться два модульні контролю, обов'язкові для всіх здобувачів. Модульний контроль (МК) №1 включає навчальний матеріал (теми 1-6), а МК№2 відповідно (теми 7-12). Після проведення останнього заняття за кожним модулем, відповідно до розкладу, проводиться модульна контрольна робота.

Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів та перескладання: Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності балів). Перескладання модулів відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

Політика щодо академічної доброчесності: Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування та підготовки практичних завдань в процесі заняття.

Політика щодо відвідування: Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, працевлаштування, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу.

Оцінювання

Остаточна оцінка за курс розраховується наступним чином:

Види оцінювання	% від остаточної оцінки
Модуль 1 (теми 1-6) усне опитування, тести, завдання	30
Модуль 2 (теми 7-12) усне опитування, тести, завдання	30
Есе, реферат (теми 1-12)	10
Підсумковий контроль (теми 1-12) – тести, завдання	30

